

BÂKÎ'YE DÂİR NOTLAR

Sabahattin KÜÇÜK*

Eski şiirimizde Bâkî kadar geniş ve dâimî bir şöhrete sâhip şâirimiz pek fazla değildir. Divân şiirinde bir merhale olarak kabul edilen bu büyük sanatkâr, zamanın ve daha sonraki yüzyılların şâirleri üzerinde derin tesirler meydana getirmiştir. Şâirlerimiz, onu, örnek aldıkları İranlı büyük şâirler ile aynı derecede görürler. Nevî'nin, Bâkî'yi zamanın "Selmân"ı kabûl ettiğini Divânından öğreniyoruz.¹ Bâkî'nin, erişilmesi zor, ancak istenilen bir hedef olarak düşünüldüğüne dâir bol örnekler vardır. İşte, Divân şiirinde "hikemî" tarzın kurucusu ve en büyük temsilcisi sayılan On yedinci yüzyıl şâiri Nâbî dahi, Bâkî'ye olan hayrânlığını şu mısraında dile getiriyor :

Nâbî irişdi Bâkî'ye bu şi'r-i hâs ile²

Divân şiirimizde geniş ve haklı bir şöhrete ulaşan Bâkî'nin üzerinde, kendisinden önce ve devrinde yaşayan şâirlerin tesiri vardır. Necâtî, Ahmed Paşa, Zâtî ve Hayâlî, bunların içerisinde ön safta yer alırlar. Nazîre mecmuâlarını ve divânları karıştırdığımızda, Bâkî'nin, yukarıda adları zikredilenlerin dışında birçok şâire nazîre söylediğini görürüz. Bu şâirlerin başlıcaları şunlardır : Şeyhî, Celâlzâde Nişânî Beğ, Mahmûd Paşa (Adnî), Gazâlî (Deli Birâder), İshak Çelebi, Şevkî-i Selef, Bursalı Safî, Şamluoğlu Mustafa Beğ, Kadrî Çelebi, Karamanlı Nizâmî, Tâlî'î, Usûlî, Bursalı Rahmî, Muhibbî (Kanûnî Sultân Süleymân), Sûzî Çelebi, Alf Çelebi, Mesihî, Ubeydî, Ulvî, Şânî (Cân Memi). Bu arada, Bâkî'nin söylediği nazirelerden bir kısmının yazma ve basma Bâkî Divânlarında bulunmadığını da belirtmemiz yerinde olacaktır.

Ahmed Paşa, Zâtî ve Hayâlî Beğ gibi büyük şâirlerin Bâkî üzerinde tesirli olduğu bir gerçektir; ancak, Bâkî'nin, Necâtî'ye duyduğu hayrânlık, diğerleri ile mukayese kabul etmeyecek derecede fazladır. Bu hususta, Abdalbâkî Gölpinarlı şunları söylüyor : "... Zâten Necâtî öyle bir şâir ki, Bâkî bile meşhûr mersiyesini ona borçludur. Hele bu meşhur mersiyesinin en güzel beyitlerinden biri olan,

*) Dr., Fırat Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi.

1) KÜÇÜK, S. "Çağdaş ve Arkadaş Nevî'nin Gözüyle Şâirler Sultânı Bâkî." Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul 23-28 Eylül 1985, 21 - 222 (1985).

2) Divân-ı Bâkî. Millî Kütüphane, Yz. A. 3593 (son varak).

Hurşide baksa gözleri halkun dolagelür
Zirâ görünce hâtıra ol meh-likâ gelir

beytinin, Necâtî'nin Şehzâde Abdullah'a yazdığı mersiye'deki

Alur gözüyle bakma cihâna kim güneşin
Yüzüne doğru bakanın gözinden akar yaş

beytinden;

Derd ü gamınla çâk-ı gırâbân idüp kalem
Pîrâhenini pârelesün gussadan 'alem

beytinin, gene aynı mersiye'deki,

Yüzün yuşun kana bayrak saçını yolsun tuğ
Gidermesün yüzü çînini tâ ebed kalkan

beytinden mülhem olduğu meydândadır...³ Bu sözler, fazla iddiâlı ve mübâlağalı olmakla birlikte, Necâtî'nin Bâkî üzerinde tesirli olduğu gerçeğini de ifâde etmektedir.

Sehî, Aşık Çelebi, Latîfî ve Kınalızâde Hasan Çelebi tezkirelerinin haklı olarak övdükleri Necâtî Beğ için Pervâne Beğ Mecmûası'nda : "Bunlar (Necâtî Beğ) zuhûr itmeyince, diyâr-ı Acem'de Türkî şi'r okunmadı." şeklinde bir kayıt yer almaktadır.⁴ Her ne kadar Şem'î,

Okın atdı yayın yadı Necâtî
Yürî var Şem'iyâ meydân senündür⁵

diyorsa da, Bâkî, Necâtî'yi takdirle anıyor. Bâkî Divânı'nda bulunmayan, yalnız Pervâne Beğ Mecmûası'nda elimize geçen bir gazelinde Bâkî, Necâtî'nin şiirini beğendiğini belirtir. İshak Çelebi'ye nazire olarak söylediği gazelin maktâ beytinde şöyle diyor :

Şi'r-i Necâtî gibi cihân içre Bâkiyâ
Dillerde yâd olmağa rengin gazel gerek⁶

3) GÖLPINARLI, A., *Fuzûlî Divânı*. Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul XLVII. s. (1961).

4) *Pervâne Beğ Mecmûası*. Topkapı S. Bağdat 406, 400^a.

5) *Pervâne Beğ Mecmûası*. 185^b.

6) *Pervâne Beğ Mecmûası*. 311^a.

Bâkî, Necâtî Beğ hâriç, hiçbir Türk şâirini övmemiştir. Bu da, onun Necâtî Beğ'e verdiği kıymeti göstermeğe kâfidir. Ayrıca, Necâtî'ye söylediği nazirelerin yanı sıra, adı geçen şâirlerin divânlarını karşılaştırdığımızda, benzerliklerin de mevcûd olduğunu göreceğiz. Önce, her ikisinin yazdığı "Hâtem" redifli kasideden örnek verelim⁷. Hem Necâtî hem de Bâkî, bu kasideleri, kendi devirlerinde sadâret makamında bulunan Ali Paşalara sunmuşlardır. Kasideler bu bakımdan da dikkati çekiyor.

Necâtî :

Âsafâ meclise dürler dökeyin dirse eger
Eylesün bu gazelin matla'ın ezber hâtem
73 (19-25)

Bâkî :

Tuhfe-i bezmün için bu gazel-i rengîni
Levh-i zerrîne yazup eylesün ezber hâtem
46 (20-38)

Necâtî :

Tutalum öyküneler kanı cihângîrlüğü
Bir midür mühr-i Süleymân ile benzer hâtem
74 (19-38)

Bâkî :

Bedel olmaz buna zîrâ ki senün nâmunadur
Tutamaz mühr-i Süleymân yerin âher hâtem
47 (20-54)

Bâkî, Necâtî'nin,

Bir alay oldı perî şîvelü âhû beğler
Gözi âhûların alayına yâ hû beğler

matlâlî gazelini tahmis etmiştir.⁸ Kanûnî Sultan Süleymân II. Selim ve III. Murâd'-in dışında, Bâkî'nin, gazelini tahmis ettiği tek Türk şâiri Necâtî'dir.

Gazeller bölümüne geldiğimizde, bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz. Bâkî, diğer şâirlere kıyâsla, Necâtî'ye daha fazla nazire söylemiştir. Bunun yanı sıra, her iki şâirin gazelleri arasında benzerliklerin bulunduğunu da görüyoruz. Nazire ve benzerliklere örnekler :

7) TARLAN, A.N., *Necâtî Beğ Divânı*. MEB Yayınları, İstanbul (1963);
ERGUN, S.N., *Bâkî Divânı*. Suhulet Yayınları, İstanbul (1935).
(sayfa, şiir ve beyit numaraları bu eserlerden verilmiştir. Baskı Bâkî Divânı'n-
da bulunmayan şiirler ise, yazma divânlardan ve Pervâne Beg Mecmuasından
alınmıştır).

8) ERGUN, *Bâkî, Divânı*, 99 s.

Necâtî :

Eşiginden gider oldu dil-i âvâre meded
Dostlar olmaya mı bu gama bir çâre meded
173 (47-1)

Bâkî :

Eylesün la'lini dermân dil-i bîmâra meded
Dôstlar işte ben öldüm bana bir çâre meded
(103-1)

Necâtî :

Yârân-ı aşk hâzır olun kesmege ipin
Cellâd-ı gamze zülfine bir nâ-tevân asar
189 (70-9)

Bâkî :

Kılca işâret itse sabâ zülfi bendine
Bir demde sad hezâr dil-i nâ-tevân asar
340 (396-2)

Necâtî :

Sevinür ellerini kana boyadıkça nigâr
Şol güzeller gibi kim eline hinnâ yakalar
249 (168-4)

Bâkî :

Nakşlar geçmek için âşık-ı bî-çârelere
Hûblar ellerine nakş ile hinnâ yakalar⁹

Necâtî :

Râz-ı lebinî mest gözünden sorar gönül
Nâzûkluk ile ağzını arar haber çeker
234 (145-6)

Bâkî :

Açılma câm-ı bâde-i gül - gûna gonca-vâr
Nâzûkluk ile la'l-i lebünden haber çeker
351 (411-4)

Necâtî :

Güzeller gamzeyi tekrâr iderler
Kişiyi dünyeden bîzâr iderler
253 (175-1)

Bâkî :

Güzeller hem-demîn ağıâr iderler
İşin âşıklarınınun zâr iderler¹⁰

9) *Divân-ı Bâkî*. A.Ü.Dil ve Tarih - Coğrafya Kütüphanesi, Mustafa Çon A-38.
10) Pervane Beğ Mecmuası.

Necâtî :

Adet budur ki yazıla yanlış kenâreye
Hat tutsa nola safha-i hüsnün kenârını

526 (607-4)

Bâkî :

Hâric vecihden ey sanem-i dil-rübâ hatun
Yazmış kitâb-ı hüsnün egerçi kenârını

221 (222-4)

Bu arada, yukarıda verilen örneklerin, Necâtî Beğ ve Bâkî divânlarının fazla derine inmeden yapılan bir karşılaştırma sonucunda elde edildiğini belirtmemizde fayda vardır. Her iki divân, daha dikkatli bir incelemeye tâbî tutulacak olursa, söz konusu örneklerin artacağı muhakkaktır.

Bâkî, Divân şiiirinin mükemmele ulaşmasında büyük payı olan on beşinci yüzyılın kudretli sanatkârı Necâtî'yi takdir etmiş, şiiirlerine nazirelere söylemiştir. Necâtî Beğ, Türkçe sözleri ve ibâreleri şiiire sokarak ilk millîleşme cereyanını uyandıran ve bu suretle de Türk şiiirine şahsiyet kazandıran bir şâirimizdir ¹¹. Söz konusu millîleşme hareketine, on altıncı yüzyılda şuurulu bir şekilde katılan şâirlerimizden biri de Bâkî'dir. Divân'ında atasözlerine, halkın kullandığı pek çok deyimlere, kafiyesi Türkçe kelimelerle kurulan mısralara, sayısı oldukça fazla Türkçe veya Türkçeleşmiş kelimelere rastlıyoruz.

Görüldüğü üzere, Bâkî'nin edebî tekâmülünde Necâtî'nin inkâr edilemez bir yeri vardır. Ancak, zekâsı kuvvetli edebî şahsiyeti, zevki, bilgisi ve gayreti sonucunda, üzerindeki tesirleri kısa zamanda tamamen silerek şiiir sanatında mükemmeli bulmuş, Türk klâsisizmini en yüksek seviyesine ulaştırmıştır.

Bâkî'nin üzerinde tesirli olan şâirlerden bahsedilirken, bâzı eserlerde Fuzûlî'nin de adı geçmektedir. Bu iki şâirin divânlarını gözden geçirdiğimizde, Fuzûlî'nin Bâkî üzerinde fazlaca tesirli olmadığını görürüz. Bu iki büyük Türk şâiri, aynı yüzyılda ayrı sâhalarda zirveye çıkmış, daha sonra gelen şâirlerin tâkip ettikleri "Fuzûlî Mektebi" ve "Bâkî Mektebi" şeklinde iki mektep hâline gelmişlerdir. Bâkî'nin, Fuzûlî tarzında söylediği pek az beyitlerinden bir örnek şudur :

Fuzûlî :

Dôst bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli'zebûn ¹²

11) ÇAVUŞOĞLU, M., *Necâtî Beğ Divânı'nın Tahlihi*. MEB İstanbul, 23. s. (1971).

12) GÖLPINARLI, *Fuzûlî Divânı*. CCXIX. s.

Necâtî :
Zekan-ı yârda vefâ neyler
Ser-nigûn çâh içinde mâ neyler
216 (116-1)

Bâkî :
Çarh-ı gaddârda vefâ neyler
Kâse-i ser-nigûnda mâ neyler
359 (423-1)

Necâtî :
Meclisünde bâğ bir mahbûb hıdmet-kârdur
Çeşm nergis kad sanavber hat çemen ruhsâr gül
62 (15-25)

Bâkî :
Bir dil-sitâne döndi bu gün sahn-ı bâğda
Kad serv ü çeşm nergis-i şehîlâ izâr gül
257 (174-3)

Necâtî :
Bir yüzi gül gonca - leb dil-dâr dîrsen işte sen
Sen güle bülbül gibi kim zâr dîrsen işte ben
410 (433-1)

Bâkî :
Bir lebi gonca yüzi gül-zâr dîrsen işte sen
Hâr-ı gamda andelîb-ı zâr dîrsen işte ben
290 (326-1)

Necâtî :
Tutalum servi görem kâmet-i dil-ber yerine
Beni kim eğleye o zülf-i mu'anber yerine
460 (511-1)

Bâkî :
Tutalum mihri görem tal'at-ı dil-ber yerine
Kime dil bağlayam ol zülf-i mu'anber yerine
167 (136-1)

Necâtî :
Çıkalı göklere âhum şereri döne döne
Yandı kandîl-i sipihrûn çigeri döne döne
433 (472-1)

Bâkî :
Çıkar eflâke derunum şereri döne döne
Dökilür hâke yaşum katreleri döne döne
169 (139-1)

Bâkî :

Ne mümkün dest-res dâmân-ı vasl-ı yâre ey Bâkî

Felek nâ-mihribân düşmen kavî dîl-dâr hercâyî

29 (10-7)

Fuzûlî'nin, Bâkî üzerideki tesirinden bahsedilirken, Bâkî Divânı'nda bulunan "Tahmîs-i gazel-i Fuzûlî- Bağdâdî" başlığı altında verilen bir tahmîs örnek gösterilir.¹³ Görebildiğim birçok yazma Bâkî Divânı'nda, Kanûnî Sultân Süleymân, II. Selim, III. Murâd ve Necâtî'nin gazellerine yapılan tahmîsler bulunurken, yukarıda başlığı verilen tahmîse rastlayamadım. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424 nolu yazma meçmuayı karıştırırken, söz konusu tahmîse karşılaştım. Şiir "Tahmîs-i Mânî gazel-i Fuzûlî" başlığı ile verilmiştir. Böylece tahmîsin Bâkî'ye değil, onunla aynı tarihte ölen Mânî¹⁴ adlı bir şâire âid olduğu kesinlik kazanıyor. Üstelik, bu şiir, üslûp bakımından Bâkî'nin şiirlerine pek benzememektedir. Ergun'un bastırıldığı "Bâkî Divânı"nda bulunan bu tahmîste yanlış okunmuş birkaç kelimeye rastlıyoruz : "durdur uyhu", "dur dürer incû"; "habîr olmadı hâlûmden", "haber almadı dâmîden"; "zarûrî" de "sarakdı" şeklinde yazılmıştır. Mânî'nin tahmîsi aynen şöyledir :

13) DVORAK, R., *Bâkî's Divân.*, Leiden, 100.s. (1911);

ERGUN, *Bâkî Divânı*, 100.s.

14) MÂNÎ. Asıl adı Şeyh Mehmed'dir. Babası Kanûnî sultan Süleyman devri kadı ve âlimlerinden Çalık Ali demekle tanınmış bir zâttir. Ebussuud Efendinin damadı Müftî Mâlulzâde Efendi'den mülâzim olduktan sonra müderris olmuştur. 1007 (1599)'da Ordu-yı Hümâyun kadılığı ile Rume- li'ye gitmiş, 1008 (1600)'de ölmüştür. Kesbî, Mânî'nin ölümüne şu tarih mısraını düşürmüştür:

Didüm göçdi ma'ânî nakş-perdâzı idi Mânî

Tezkirelerde, Mânî'nin gayet güzel bir yüzü

sahip bulunduğu yazılıdır. Söz konusu kaynaklarda, şâirliği hakkında da övgü dolu sözler yer alır. İnce ve güzel hâyalleri olan Mânî'nin gayet hassas bir şâir olduğu anlaşılıyor. Öldüğü zaman cebinden çıkan şu beyitler geçekten duyguludur :

İrişür nâlelerüm günbed-i gerdâne kadar

Dökerüm göz yaşımı her gice dâmâne kadar

Şu'arâ fûrkatı vasf itmede kasır dîrler

Kimse vasf idemedi fûrkatı bu âna kadar

Benem ol cuy ki yollarda kılup hâke girer

İremez zâyi' olur lücce-i ummâne kadar

Zübdetü'l-Eş'âr'da, Mânî'nin mürettep divânının görüldüğü yazılıdır. Riyâzî, Kınalızâde Hasan Çelebi, Atâyî'nin Şakayık-ı Nu'mâniyye Zeyli aldı eseri, Reyânî tezkiresi, Nuhbetü'l-âsâr... gibi eserler Mânî hakkında bilgi verirler. Ayrıca, Sicill-i Osmânî ve Eslâf'a da bakılabilir.

Tahmîs-i Mânî gazel-i Fuzûlî¹⁵

1. Aceb ol şâh-ı zâlim âşıkun hûnîne kanmaz mı
2. Bu denlü nâle bir gün ana te'sîr ide sanmaz mı
3. Kıyâmet yok mı dir âyâ ya hûd haşre inanmaz mı
4. Beni cânndan usandurdu cefâdan yâr usanmaz mı
5. Felekler yandı âhumdan murâdum şem'i yanmaz mı
6. Demâdem ol meh-ı tâbân emîr-i asker-ı hûbân
7. İder gayrıları handân beni bin cevri ile nâlân
8. Nasîbi illerün ihsân benem endûh-ı bî-pâyân
9. Kamu bîmârına cânân devâ-yı derd ider ihsân
10. Niçün kılmaz bana dermân beni bîmâr sanmaz mı
11. Tuyıldı râz-ı pinhânnum dükenmez âh-ı sûzânnum
12. Yıkıldı kalb-ı virânnum ferâgat üzredür cânnum
13. Akar eşk-i firâvânnum çıkar eflâke efgânnum
14. Şeb-i fûrkat yanar cânnum döker kan çeşm-i giryânnum
15. Uyarur halkı efgânnum dahı yârnum uyanmaz mı
16. Firâk-ı ârız-ı gül-bu ider cân bülbülin sayru
17. Gözümden durdur uyhu figânnumdan cihân memlû
18. Ruhun gördükde ey meh-rû sirişküm saçılır her sû
19. Gül-i ruhsâruna karşı gözümden kanlu akar su
20. Habîbüm fasl-ı güldür bu akan sular bulanmaz mı
21. Huzûrum gitdi âlemden idelden dilde gam mesken
22. Görinür çeşmüme gülşen belâ-yı aşk ile külhan
23. Nice demler o sîmîn-ten habîr olmadı hâlümnden
24. Gam-ı pinhân dutardum ben didiler yâre kıl rûşen
25. Disem ol bî-vefâya ben inanur mı inanmaz mı
26. Rûhun seyr eyleyen âkıl olur ser-mest-i lâ-ya'kil
27. Degüldür sevmemek kabil mahabbet itmek müşkil
28. Ne denlü olsa sengîn - dil zarûrî meyl ider hâsıl
29. Degüldüm ben sana mâyil sen itdün aklımı zâyil
30. Bana ta'n eyleyen câhil seni görgeç utanmaz mı
31. Kulun MÂNÎ şeker - hâdur lebün vafında guyâdur
32. Garîb-i deşt-peymâdur gedâ-yı bî-ser ü pâdur
33. İşi seyr ü temâşâdur ser-i kuyunda gavgâdur
34. FUZÛLÎ rind-i şeydâdur hemîşe halka rüsvâdur
35. Sorun kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan usanmaz mı

15) Mecmua. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 3424, 225^a.

On altıncı yüzyılın lirik şâirlerinden olan Mânî, Fuzûlî'nin,
Hôş ol zamân ki harîm-i visâle mahrem idüm
Ne mübtelâ-yı belâ ne mukayyed-i gam idüm
mısrâlarıyla başlayan gazelini de tahmis etmiştir.¹⁶

Dvorak ve Ergun tarafından bastırılan Bâkî Divânlarında mevcut,

Devlet el vîrmez ise dâmen-i zillet bâkî
Evc-i rif'at yoğ ise kûy-ı mezellet bâkî
matlâlı gazelin Helâkî'ye¹⁷;
Sabrumuz irdi fenâya dahı hasret bâkî
Himmet it vasluna kim kalmaya fûrkat bâkî
mısrâlarıyla başlayan gazelin de Bezmî'ye¹⁸ âid olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Bâkî, daha sağlığında geniş bir şöhrete ulaşmış bir şâirimizdi. Bu hususta Riyâzî tezkiresinde mühim bilgilere rastlıyoruz. Tezkireci Riyâzî, aynı zamanda, Bâkî'nin tesirinde nazireler söyleyen bir şâirdi. Tezkiresinden öğrendiğimize göre, Bâkî'nin şöhreti, Osmanlı devletinin sınırlarını aşarak İran ve Hindistan saraylarına kadar gitmiş, gazelleri buralarda sevilerek okunmuştur. Zamanın İran Şâhi, vezirlik vermek şartı ile Bâkî'yi İran'a dâvet etmiştir: "... Mervîdür ki Şâh-ı Îrân-zemîn tarafından ol cânib-i belâgat-rehîne bir muhabbet-nâme-i miskîn-rakam vârid olup dest-nişîn-i sadr-ı vezâret itmek şartı ile kudûm-ı behçet-lüzûmların istid'â itmiş idi..." Fakat Bâkî, bu teklifi kabûl etmemiş, vatanından ayrılmak istememiştir. Hattâ, bu hususta şu beyti bile söylemiştir :

Hitta-i Rûmdadur 'irk-ı nihâl-i ikbâl
Özleme hâk-i Horâsân u 'Irâk'ı berü gel¹⁹
Fuad Köprülü, "Âşık Tarzının Menşe' ve Tekâmülü"
başlıklı yazısında, bâzı şâirlerin yanı sıra, Bâkî'nin de Türklüğü hafife aldığını, içinde yettiği halkı küçümsediğini söylüyor :

"Türk ehlinin ey h^wâce biraz bâşı kabâdır iddiâsında bulunan Bâkî, hep Türktüler...²⁰". Beyitin tamamına baktığımızda, "Türk" sözünün "Terk" şeklinde

16) *Mecmua*. Esad Efendi 3424, 237^b.

17) ERGUN., *Bâkî Divânı*. 198.s. (Bu gazel için M. Çavuşoğlu, *Helâkî Divânı*, İstanbul 1982, 183. sayfaya bakılabilir).

18) *Pervane Beğ Mecmuası*, 604^a.

19) RİYAZI, *Riyâzî'ş-Su'arâ*, Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 3724, 36^b.

20) KÖPRÜLÜ, F., *Edebiyat Araştırmaları*, Türk Tarih Kurumu., Ankara 197. s. (1966).

okunması gerektiğini göreceğiz. Eski yazıda yazılışları aynı olan bu kelimeler birbirine karıştırılmıştır. İşte, sözü edilen beyitin tamamı ve düzeltilmiş şekli şöyledir :

Her tâc olamaz fakr u fenâ şâhına ser-tâc

Terk ehlinin ey h^Vâce biraz başı kabadur

Yâni, rahmetli Köprülü'nün söylediği gibi, Bâkî, Türk'ün başının kaba olduğunu iddiâ etmemiştir. "Terk ehli", dünyâdan elini eteğini çeken kimselere verilen tasavvufî bir tâbirdir. Üstelik, "başı kaba" tâbiri, başı biraz irice, büyükçe anlamına geldiği gibi, "başı kabak, başı çıplak" da demektir. Bu yanılmada diğer bir önemli sebep de, beyitin birinci mısraının dikkate alınmayışdır. Bu mısraıda yer alan "fakr" ve "fenâ" sözleri, beyitin tasavvufî anlamda olduğunu açık açık göstermektedir. Kaldı ki, bir millet için de "ehl" sözü kullanılmaz.